

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ”:

Перший проректор
Набока О.Г.

“20 серпня 2021 р.

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ І УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ**

**підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 232 Соціальне забезпечення
за освітньо-професійною програмою Соціальне забезпечення
мова навчання українська**

Слов'янськ, 2021 р.

Розробник:

Шалашна Н.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

Рецензенти:

Швидкий С.М., доктор історичних наук, доцент, проректор ДВНЗ «ДДПУ» з гуманітарної роботи

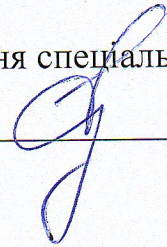
Біліченко О.Л., доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри української мови та літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри проф. Федь В.А.

Погоджено групою забезпечення спеціальності 232 соціальне забезпечення

Керівник групи забезпечення проф. Коношенко С.В.

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою

Державного вищого навчального закладу

«Донбаський державний педагогічний університет»

“30” серпня 2021 р., протокол № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 8	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 240	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	1-2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 4 самостійної роботи здобувача – 4,5	Лекції	
	56 год.	8 год.
	Практичні	
	56 год.	8 год.
	Самостійна робота	
	128 год.	224 год.
Вид контролю: 1 семестр залік, 2 семестр екзамен		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія України і української культури» є формування у здобувачів усвідомлення цінності захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України, здатності ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки історичного розвитку суспільства та виокремлювати історичні причини виникнення соціально-економічних проблем.

**2. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання,
методів навчання, методів контролю з обов'язкової навчальної
дисципліни**

“Історія України і української культури”

Компетентності, які формуються з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні</p> <p>ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ФК 1 – Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.</p>	<p>ПРН 2 – Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.</p>	<p>Навчальна лекція з елементами проблемного викладу; семінарське заняття із застосуванням частково-пошукового та дослідницького методів та інтерактивних технологій; самостійна робота студентів на платформі дистанційного навчання.</p>	<p>Опитування усне та письмове, тестові контрольні роботи, залік, екзамен.</p>

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	зокрема			усього	зокрема		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Тема 1. Теоретичні основи вивчення історії та культури України.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 2. Трипільська культура та ранньозалізна доба на землях України.	17	4	4	9	17	-	1	16
Тема 3. Русь — перша держава східних слов'ян. Королівство Руське в історії Східної Європи.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 4. Литовсько-польський період в історії України.	17	4	4	9	17	-	1	16
Тема 5. Розвиток державності і культури наприкінці XVI – у XVII ст.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 6. Гетьманщина, Запоріжжя та Правобережна Україна у XVIII ст.	17	4	4	9	17	-	1	16
Тема 7. Українські землі наприкінці XVIII – в XIX ст. Процес національно-культурного відродження.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 8. Наддніпрянина та Західна Україна в роки Української Революції 1917-1921 рр.	17	4	4	9	17	-	1	16
Тема 9. Україна у складі СРСР (1922-1939 рр). Західноукраїнські землі у міжвоєнний період.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 10. Україна в Другій світовій війні (1939 – 1945 рр.).	17	4	4	9	17	-	1	16
Тема 11. УРСР в перші повоєнні десятиліття. Процес десталінізації в Україні.	17	4	4	9	17	1		16
Тема 12. Україна в умовах загострення кризи радянської системи (др. пол. 60-х — пер.	17	4	4	9	17	-	1	16

пол. 80-х рр. XX ст.).								
Тема 13. Суверенізація УРСР та відновлення незалежності України (друга половина 80-х — початок 90-х рр. XX ст.).	18	4	4	10	18	1	1	16
Тема 14. Україна на сучасному етапі.	18	4	4	10	18	1	1	16
Усього годин:	240	56	56	128	240	8	8	224

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з\п	Теми лекцій	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Теоретичні основи вивчення історії та культури України. Соціальне буття в контексті державних та культурних процесів.	4	1
2	Витоки національної державності. Форми організації суспільства в найдавніші часи.	4	-
3	Соціальні світи доби України-Русі: князівсько-дружинний світ, світ церкви, світ міста та села.	4	1
4	Литовсько-польський період вітчизняної історії: станове суспільство, функції та права різних станів.	4	-
5	Державотворчі й культурні процеси наприкінці XVI – XVII ст. Козацтво як лідер політичного та культурного розвитку України.	4	1
6	Нові форми соціальної активності та суспільної організації в умовах протистояння козацької автономії та імперської влади у XVIII ст.	4	-
7	Формування модерної української нації наприкінці XVIII – в XIX ст.: соціальна активність індивідумів та перші громадські організації.	4	1
8	Україна на порозі модерної доби (кінець XIX — початок XX ст.). Зумовленість соціальних проблем викликами революцій та війн.	4	-
9	Радянська суспільно-економічна модернізація України, її вплив на рівень життя, нові соціальні проблеми.	4	1
10	Трагедія Другої світової війни на українських землях.	4	-
11	Спроби реформування радянського суспільства в другій половині 50 — першій половині 60-х рр.	4	1

	XX ст., їх вплив на соціальний стан населення.		
12	Україна в умовах загострення кризи радянської системи (друга половина 60-х — перша половина 80-х рр. XX ст.). Падіння рівня життя та соціальне безправ'я, дисидентський рух.	4	-
13	Суверенізація УРСР та відновлення незалежності України (друга половина 80-х — початок 90-х рр. XX ст.). Відродження національної культури, її нові здобутки в умовах державної незалежності.	4	1
14	Утвердження незалежної України. Сучасне українське суспільство, причини соціальних проблем та шляхи їх вирішення.	4	1
	Усього годин	56	8

4.2. Теми практичних занять

№ з\п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Історичний розвиток суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.	4	-
2	Історична проблема соціогенезу. Витоки української культури.	4	1
3	Взаємостосунки між різними верствами суспільства в Київській та Галицько-Волинській державах: європейські та самобутні українські практики.	4	-
4	Українські землі у складі Королівства Польського та Великого князівства Литовського: магдебурзьке право як форма самоорганізації суспільства.	4	1
5	Козацький варіант суспільної організації. Демократичність козацької державності.	4	-
6	Особистість в умовах імперії. Нові соціальні проблеми та способи їх подолання в Україні XVIII ст.	4	1
7	Реформи в Російській та Австрійській імперіях XIX ст. Розвиток модерної економіки. Нові різновиди соціальних проблем та нові форми суспільного забезпечення.	4	-
8	Національно-визвольні змагання 1917-1921 рр.: досвід вирішення соціальних проблем революційним шляхом.	4	1
9	Успіхи сталінської індустріалізації та їх ціна для	4	-

	суспільства. Проблеми суспільства в умовах масових репресій.		
10	Повсякденне життя в роки Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)	4	1
11	Процес десталінізації, зміни в економіці та культурі. Позитивні зрушення в рівні матеріального життя.	4	-
12	Криза радянської системи доби “застою” та боротьба українських дисидентів за громадянські права і національну культуру.	4	1
13	Провал політики “перебудови” та перші кроки відновлення незалежності України. Економічна криза кінця 1980-х — початку 1990-х рр., шляхи подолання соціальних проблем.	4	1
14	Незалежна Україна на початку XXI ст. Нові соціальні проблеми, породжені агресією Росії на Сході України.	4	1
	Усього годин	56	8

4.3. Самостійна робота

№ з\п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Взаємовпливи між національної та загальносвітовою культурою.	9	16
2	Зародження соціальних проблем в ранніх формах людських суспільств.	9	16
3	Соціальні світи Русі, їх система цінностей та характер соціальних проблем.	9	16
4	Перші спроби соціального забезпечення населення в умовах магдебурзького права.	9	16
5	Вплив гуманістичних ідей Ренесансу на розвиток форм соціального забезпечення.	9	16
6	Слобідська Україна у XVIII ст.	9	16
7	Земський та громадівський рухи в контексті розвитку принципів соціального забезпечення населення в XIX ст.	9	16
8	Вплив подій Першої світової війни та Української революції 1917-1921 рр. на рівень життя населення.	9	16
9	Голодомор 1932-1933 рр. на Донечині.	9	16
10	Специфіка соціальних проблем, породжених Другою світовою війною, їх відлуння в сьогоденні.	9	16

11	Рівень життя населення в перші повоєнні роки.	9	16
12	Соціальні реформи 50-60-х рр. ХХ ст., їх вплив на рівень життя громадян УРСР.	9	16
13	Чорнобильська трагедія в історії України, породжені нею соціальні проблеми.	10	16
14	Здобутки української культури в ХХІ ст.	10	16
	Усього годин	128	224

5. Критерії оцінювання результатів навчання
Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнято	

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам, із розподілом за темами
(денна форма навчання):

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота		Тестування	
	min	max	min	max	min	max	min	max
1	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
2	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
3	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
4	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
5	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
6	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
7	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
8	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1

9	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
10	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
11	0,5	1	2,5	4	0,5	1	1	1
12	0,5	1	2,5	4	0,5	1		1
13	0,5	1	2,5	4	0,5	2		1
14	0,5	1	2,5	4	0,5	2		1
Разом	7	14	35	56	7	16	11	14

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам, із розподілом за темами (заочна форма навчання):

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота		Тестування	
	min	max	min	max	min	max	min	max
1	0,5	1			1	3	1	1
2			2,5	4	1	3	1	1
3	0,5	1			1	3	1	1
4			2,5	4	2	3	1	1
5	0,5	1			2	3	1	1
6			2,5	4	2	3	1	1
7	0,5	1			2	3	1	1
8			2,5	4	2	3	1	1
9	0,5	1			2	3	1	1
10			2,5	4	2	3	1	1
11	0,5	1			2	4	1	1
12			2,5	4	2	4		1
13	0,5	1	2,5	4	2	4		1
14	0,5	1	2,5	4	2	4		1
Разом	4	8	20	32	25	46	11	14

6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання проводиться з метою оцінки сформованості відповідних компетентностей, теоретичних знань та практичних навичок в комплексі. Система діагностики передбачає послідовність формування результатів навчання, включає вступний,

поточний і підсумковий види діагностики. Вступний контроль здійснюється в тестовій формі і передбачає діагностику рівня володіння здобувачами необхідними фактографічними знаннями.

Поточна діагностика сформованості результатів навчання реалізується:

- на практичних заняттях у вигляді оцінки індивідуальних усних відповідей, презентації індивідуальних та групових проектів, участі в дискусії. Застосовуються також методи самооцінки та взаємооцінки з метою розвитку комунікаційних здібностей та критичного мислення.

- під час обговорення результатів самостійної роботи, представлених в формах індивідуальних чи групових навчально-дослідницьких проектів.

- у вигляді формалізованих тестів різноманітної форми.

Підсумкова діагностика результатів навчання передбачає комплексну перевірку сформованості необхідних компетентностей і включає перевірку рівня володіння необхідними фактографічними знаннями за допомогою формалізованого тесту; діагностику рівня сформованості активної громадянської позиції, усвідомленого ставлення до здобутків національної культури як найвищої цінності за допомогою письмової відповіді на запропоноване проблемне питання; діагностику здатності ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки історичного розвитку суспільства та виокремлювати історичні причини виникнення соціально-економічних проблем в формі самостійного визначення шляхів вирішення конкретної практичної проблеми із професійної діяльності.

Екзаменаційні питання:

1. Сучасні методологічні вимоги до історичних досліджень.
2. Феномен історичної пам'яті, її структура, функції, етапи формування.
3. Трипільська археологічна культура в історії України.
4. Державні утворення ранньозалізного віку на території України.
5. Становлення слов'янського етносу. Слов'яни у I – VI ст. н.е.
6. Русь в цивілізаційному контексті. Візантійські та європейські впливи на

формування державності у слов'ян.

7. Хронологія розвитку Русі: етапи становлення державності, централізованої монархії та федеративної державності. Хрещення Русі як цивілізаційний вибір, його значення в сьогоденні.

8. Галицько-Волинське князівство в контексті європейської історії. Основні етапи політичного життя Галицько-Волинської держави.

9. Галицька і Подільська Русь під владою Польщі наприкінці XIV – в першій половині XVI ст.

10. Пошук Великим князівством Литовським власного місця в європейських політичних процесах XIV-XVI ст. та боротьба Русі за збереження суверенітету.

11. Суспільно-політичні та культурні процеси у Великому князівстві Литовському в другій половині XV – першій половині XVI ст. Берестейська унія.

12. Гіпотези про виникнення козацтва, етапи та джерела його формування. Роль Запорозької Січі у формуванні національного ідеалу.

13. Реєстрове козацтво, його соціальний статус. Козацькі повстання XVI – XVII ст.

14. Національно-визвольна революція 1648-1676 рр. Виборення козацькою Україною незалежності.

15. Загострення геополітичного становища козацької держави. Укладення договору з Росією 1654 р., його історичні наслідки.

16. Українська держава між Польщею і Росією: інтереси сусідів та різні політичні орієнтації козацько-шляхетської еліти. «Руїна» як етап історія та категорія ментальності.

17. Політико-економічне становище Гетьманщини у складі Російської імперії у XVIII ст.

18. Процес ліквідації козацької автономії.

19. Правобережна Україна у XVIII ст. Проблема адекватної історичної оцінки гайдамацького та опришківського руху. Коліївщина.

20. Україна під владою імперій у ХІХ ст.
21. Форми соціальної опозиції імперському режиму в Україні Наддніпрянській та Галицькій у ХІХ ст.
22. Процес українського національно-культурного відродження у ХІХ ст.
23. Модернізація економіки та модернізаційні процеси в соціальній сфері протягом ХІХ ст.
24. Економічний розвиток українських земель на початку ХХ ст.
25. Створення і діяльність українських політичних партій на початку ХХ ст. Суспільно-політичне життя українського суспільства цього періоду.
26. Революція 1905 – 1907 рр.: причини, характер, результати для України.
27. Українська культура початку ХХ ст. Феномен українського модерну, його видатні представники.
28. Україна в Першій світовій війні.
29. Причини і періодизація революції 1917-1921 рр., її значення для державотворення.
30. Українська Центральна Рада як головний орган управління Україною 1917-1918 рр.
31. Українська держава часів гетьмана П. Скоропадського.
32. Українська Народна Республіка за доби Директорії.
33. Західноукраїнська Народна Республіка. Акт Злуки 22 січня 1919 р.
34. Утворення Української радянської соціалістичної республіки. Умови входження УРСР до Радянського Союзу.
35. Політика «воєнного комунізму» та селянський повстанський рух в Україні.
36. Перехід до нової економічної політики. Специфіка цього процесу для України.
37. Культурні процеси в Україні 20-30-х рр. Рух українізації та «розстріляне відродження».

38. Радянська модернізація України в 30-х рр. Колективізація сільського господарства.
39. Індустріалізація економіки 1925-1939 рр., її наслідки для України.
40. Голод 1932-1933 рр. та масові репресії 30-х рр. Підсумки сталінського керування та проблеми його сучасної інтерпретації.
41. Культурна революція в УРСР 1930-х рр. Особливості радянської культури.
42. Українські землі у складі Румунії, Польщі та Чехословаччини напередодні Другої світової війни.
43. Початок Другої світової війни. Радянсько-німецький договір 1939 р. Приєднання західних українських земель до СРСР.
44. Початок війни між Німеччиною та СРСР та організація оборони країни.
45. Фашистський окупаційний режим в Україні та рух опору.
46. Перелом в ході війни і визволення України. Українське суспільство у 1943—1945 рр.
47. Відбудова і подальший розвиток народного господарства України після Другої світової війни. Голод в Україні 1946-1947 рр. Операція «Вісла».
48. Процес десталінізації, лібералізація суспільно-політичного життя, економічно-соціальні реформи 50-60-х рр.
49. Культурне життя в Україні 50-60-х рр. Феномен українського шістдесятництва.
50. УРСР в 70-80-х рр. Основні причини соціально-політичних та соціально-економічних проблем доби «застою».
51. Дисидентський рух в Україні. Українська Гельсінська група.
52. Спроби КПРС подолання системної кризи. Початок перебудовного процесу.
53. Суверенізація УРСР. Народження незалежної України. Успіхи і труднощі державотворення в Україні 90-х рр.
54. Інтегрування України в європейське та світове співтовариство

наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Внутрішні політичні проблеми держави та спроби їх вирішення. Революція Гідності.

55. Культурне й духовне життя незалежної України.

7. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник. 7-е видання. Київ: Альма-Матер, 2018. 662 с.

2. Бушин М.І., Гуржій О.І. Історія України: підручник для неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Черкаси: Український літопис, 2017. 644 с.

3. Борисова О., Климов А. Історія української державності: підручник для вищих навчальних закладів. У 2-х т. Київ: Видавничий дім «КОНДОР», 2018.

4. Шалашна Н.М., Проскурін В.М., Баклашова Т.М. Історія України. Курс лекцій. Частина І (від початків національної історії до кінця ХІХ століття): підручник. Слов'янськ: ДДПУ, 2018. 137 с.

5. Шалашна Н.М., Баклашова Т.М. Культура Південно-Східної України. Курс лекцій. Слов'янськ: ДДПУ. 146 с.

Додаткова

1. Бумблаускас А. та ін. Епоха Вітовта в історії України: 1387-1430. К.: Видавництво "Балтія-Друк", 2020. 208 с.

2. Головка В.В., Якубова Л.Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592 с.

3. Даниленко В. М. Україна в 1985-1991 рр.: остання глава радянської історії. Київ: Інститут історії України, 2018. 278 с.

4. Даниленко В.М. та ін. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 544 с.

5. Єфіменко Г.,Г. та ін. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) /НАН України, Ін-т історії України.– Київ: Академперіодика, 2021.–620 с.
6. Історія цивілізації. Україна / упоряд. М. Ю. Відейко. Харків: Фоліо, 2019. Т.1: Від киммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.). 587 с.
- 7.Климовський С. та ін. Україна: литовська доба (1320-1569). Київ: ТОВ “Балтія-Друк”, 2017. 176 с.
8. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об’єднаної Європи. Київ: Центр Разумкова, 2018. 232 с.
9. Руденко, Р. Г. Нариси соціально-економічної історії України (XIX – початок XX століття): монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2018. 282 с.
10. Федака, С. Д. Українські землі у середні віки (860–1569): монографія. – Ужгород: ТИМРАНИ, 2019. 384 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інститут історії України НАН <http://history.org.ua>
2. Український Інститут національної пам’яті <http://memory.gov.ua>
3. Голодомор 1932-1933 рр. <http://golodomor.org.ua/>
4. Віртуальний музей ГУЛАГ(у) <http://www.gulag-museum.org.ua>
5. Український центр вивчення Голокосту <http://holocaust.kiev.ua>
6. Електронна бібліотека “Культура України” <https://elib.nlu.org.ua/>

9. Посилання на дистанційний курс

<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=2163>

Лариса